

Iwan Trefor Jones, Cyngor Gwynedd
<iwantreforjones@gwynedd.gov.uk>

Annwyl Iwan,

Does na ddim enw arni ond dwi'n cymryd mai dy adran di sy'n gyfrifol am y 'Newyddlen i Rieni' a gafodd ei dosbarthu yn yr ysgolion cynradd yr wythnos ddiwethaf. Mae'n siomedig gweld camgymeriadau ffeithiol yn yr adran sy'n cael ei alw'n 'Bocs Ffeithiau'.

- Dydi'r ffigyrau genedigaethau ddim wedi cael ei diweddarau i gynnwys y cynnydd sydd wedi bod yn y sir ers 2002 - 4 blynedd o gynnydd. Dwi wedi tynnu sylw Richard Parry Hughes at hyn ac mae wedi gaddo mynd at yr Awdurdod lechyd i ddiweddarau'r ffigyrau. Tydi hyn ddim wedi'i wneud.
- Nid oes sail arianol i'r 'costau' llefydd gweigion. Mae Llywodraeth yr Alban wedi ateb honiadau'r Comisiwn Ymchwilio yn llwyr. Dwi wedi ceisio arfogi'r arweinwyr a'r cyngor efo'r wybodaeth yma ers wythnosau. Un neu ddau ebost ac mi gaet gopi llawn o ddadleuon llwyddiannus yr Alban yn lle ein bod yn clywed yr un ffigyrau camarweiniol yn cael eu hailadrodd yn llywaeth.

Bydd Llywodraethwyr yr ysgol yn cyfarwyddo'r pennaeth i ddychwelyd unrhyw lenyddiaeth gamarweiniol fel hyn fydd yn dod o'r Cyngor Sir yn y dyfodol a byddwn yn annog Llywodraethwyr eraill i wneud yr un modd.

Mae'n ddrwg gen i ailadrodd fy hun - ond diffyg gwranddo o fewn arweinwyr y cyngor sydd yn gyfrifol am hyn - felly dyma bwyntiau eraill y dylai'r adran acw fod yn ymwybodol ohonynt.

Yn gywir,
Myrddin ap Dafydd

1. Prinder babis ydi un o'r rhesymau dros ad-drefnu. Uned Ymchwil Gwynedd 2005 wnaeth y syms. Yn 2005 roedd y babis a anwyd yn 2002 yn dechrau yn yr ysgol. Rhwng 1996 a 2002 roedd nifer genedigaethau Gwynedd wedi disgyn bob blwyddyn. Mae'r Uned Ymchwil wedi cymryd pren mesur a thynnu llinell syth gan ragweld y bydd niferoedd babis yn dal i ostwng bob blwyddyn ar ôl 2002 nes y bydd na argyfwng yn 2014 efo dim ond 8,500 o blant cynradd o'i gymharu a 10,080 yn 1996. Ond be ydi hanes genedigaethau Gwynedd ers 2002? Cynnydd o 1.94% yn 2003; cynnydd o 3.63% yn 2004; 5.42% yn 2005 a 5.38% yn 2006. Roedd 1,331 o enedigaethau yn sir Gwynedd yn 2006 - bron ddau gant yn fwy na 2002 (dros 17% o gynnydd). Dydi'r rhagolwg nifer plant cynradd yn 2014 ddim yn gywir ú- maen nhw led cae oddi ar y marc.

Pam nad ydi Uned Ymchwil Gwynedd 2005 yn mynd i gyfri'r babis newydd ychwanegol ma?

2. Mae gan Wynedd Rwyd Diogelwch i gynorthwyo'r ysgolion lleiaf i gael dau athro. Mae hon yn werth rhyw hanner miliwn o bunnoedd y flwyddyn ac yn dod allan o gyllideb addysg y sir, nid gan y Cynulliad. Mae'n rhoi cymorth i ryw 25 o ysgolion. Yn yr Alban, mae'r Llywodraeth yng Nghaeredin yn rhoi grant ychwanegol i bob ysgol sydd o dan 70 mewn nifer; yng Ngogledd Iwerddon mae £30 miliwn yn cael ei roi yn uniongyrchol gan y Cynulliad yno i gynnal ysgolion bychain ar draws y dalaith.

Pam nad ydi Gwynedd yn curo wrth ddrws y Cynulliad ac yn edliw yr hyn mae llywodraethau yr Alban a Gogledd Iwerddon yn ei roi ar ben y gyllideb addysg arferol er mwyn cynnal ysgolion bychain ac yn hawlio yr un peth i bobl Cymru?

3. Yn yr Alban, rhoddir gwerth uwch ar waith athro sy'n dysgu dosbarth gyda mwy nag un blwyddyn addysgol ynddo. Caniateir gostwng maint y dosbarthiadau hynny, mae arian ar

gyfer hynny. Mae Dogfen Gwynedd yn disbriso'r athrawon sy'n gwneud y math hwn o waith yn ysgolion y sir.

Pam nad ydi Gwynedd yn gofyn i Lywodraeth Cymru'n Un i roi gwerth ar waith addysgu dosbarthiadau sy'n cynnwys mwy nag un flwyddyn ysgol?

4. Nodir yn y Ddogfen bod rhaid rhannu'r gacen yn well, symud arian o gefn gwlad i ysgolion trefol mwyaf y sir. Mae fforwm 5 ysgol cynradd mwyaf ardal Caernarfon/Bangor wedi bod drwy'r ddogfen gyda chrib mân ac wedi dod i'r casgliad nad oes na ddim budd iddyn nhw ynddi.

Os nad ydi'r ysgolion mawr sydd i fod i elwa, yn elwa, pam mela?

5. Mae cost y lleoedd gweigion sydd mewn ysgolion yn cael ei nodi yn y Ddogfen fel ffactor dros wneud y newidiadau. Mae Llywodraeth yr Alban wedi profi nad oes sail ariannol i ddadl y Comisiwn Archwilio ynglyn â chost lleoedd gweigion.

Pam nad ydi Gwynedd a Chynulliad Cymru wedi gofyn i Lywodraeth yr Alban am y dadleuon hyn er mwyn taflu'r honiadau anghywir yma yn ôl i wyneb y llywodraethwyr yn Llundain?

6. Mae'r gwahaniaeth mewn cost y pen yn cael ei gyflwyno fel rheswm dros ad-drefnu. Yr unig ateb mewn rhai ardaloedd, medd y Ddogfen, yw creu ysgolion ffederal anferth efo pyramid o benaethiaid a gweinyddwyr. Bydd cynnydd yng nghost y pen yn yr ysgolion hyn.

Os yw cost y pen yn broblem, sut mae ei gynyddu yn ateb y broblem?

7. Wrth ystyried cau ysgolion, dydi cyfraniad yr ysgol i iaith yr ardal ddim yn un o'r 5 maen prawf sy'n cael sylw. Mae ysgolion bychain yn fwy llwyddiannus nag ysgolion mwy wrth droi plant mewnfudwyr yn ddwyieithog ac wrth gymhathu y rhieni hynny i gymdeithas yr ysgol. Cyfarfodydd Cymraeg ydi cyfarfodydd rhieni ac athrawon yn y rhan fwyaf o ysgolion bychain. Mae'r ysgolion yn cyflawni mwy nag anghenion addysg y gymuned - mae'n cymhathu'r gwahanol elfennau a'u tynnu at ei gilydd yn un gymuned.

Mae Gogledd Iwerddon yn rhoi grantiau arbennig i ysgolion sy'n cymhathu'r ddwy gymdeithas enwadol yno, yn cydnabod eu gwaith cymdeithasol efo cyllid. Pam nad ydi Gwynedd yn tynnu sylw'r Cynulliad at hyn ac at y gwaith cymhathu cymdeithasol ieithyddol y mae ysgolion bychain gwledig y sir yn ei wneud, ac yn cydnabod hynny yn ariannol?

8. Ymhen rhai blynyddoedd ar ôl cau yr ysgol leol, bydd y Cyngor yn chwilio am arian i gynorthwyo'r ardal dlawd, ddifreintiedig, ddigymdogaeth hon. Bydd yn sefydlu swyddfa leol o ryw gorff tebyg i 'Tarian Gwynedd Wledig', yn hen adeilad yr ysgol; bydd Swyddog leuenctid yn cael ei benodi i hybu digwyddiadau fel Adran leol o'r Urdd, Carnifal lleol, Eisteddfod leol; bydd Swyddog Bro yn cael ei benodi i gynnal Ffair Haf, Ffair Dolig, Cyfarfod Diolchgarwch, Cyfarfod Carolau; bydd swyddog amgylcheddol yn cael ei benodi i weld sut y gellid cael trefniant gwyrddach ar gyfer trafndiaeth addysg y sir; bydd cwrs penwythnos 'Dewch nôl o'r ddinas i fyw yn y wlad' i athrawon fydd wedi ymfudo o Wynedd; bydd y Fenter Iaith leol yn penodi Swyddog Cymhathu i ddod â'r mewnfudwyr i gyswllt agosach â'r gymdeithas Gymraeg leol; bydd rhaid i'r Adrad Addysg chwilio am fwy o arian adnoddau i'r ysgolion ffederal gan nad oes na frwdfrydedd bellach mewn Cymdeithasau Rhieni/Athrawon i gynorthwyo'r ysgol fawr, ganolog, fiwrocratig newydd; bydd yr Awdurdod lechyd yn penodi Swyddog lechyd y cyhoedd fydd yn trefnu teithiau cerdded, timau pêl-droed, mabolgampau am fod pryder am dewdra'r plant; bydd yn trefnu cynhadledd ar y prom yn Llandudno i edrych ar broblemau adfywio cefn gwlad...

Pam na wnan nhw arbed yr holl bres yna a chadw'r ysgol yn agored?